

SADRŽAJ

Predgovor hrvatskom izdanju	7
Definicija multikulturalnosti	11
Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice	13
Predgovor.....	14
1 Multikulturalna knjižnica.....	15
1.1 Uvod.....	15
1.2 Načela multikulturalne knjižnice.....	15
1.3 Definicija multikulturalne knjižnice	17
1.4 Uloga i svrha multikulturalne knjižnice.....	18
2 Pravni i financijski okvir.....	20
2.1 Upravljanje multikulturalnom knjižnicom	20
2.2 Administracija multikulturalne knjižnice.....	21
3 Zadovoljavanje potreba korisnika	22
3.1 Analiza potreba unutar zajednice	22
3.2 Korisničke usluge	24
3.3 Suradnja i zajedničko korištenje građe	24
3.4 Elektronička građa.....	25
3.5 Višejezični integrirani knjižnični sustavi	26
4 Izgradnja zbirke	27
4.1 Uvod.....	27
4.2 Politika vođenja zbirke.....	27
4.3 Izbor građe.....	28
4.4 Izgradnja i održavanje višejezičnih zbirki.....	29
4.5 Bibliografska kontrola	29
4.6 Standardi za knjižne zbirke	30
4.7 Stopa nabave.....	31
4.8 Ponuda elektroničke građe.....	31
5 Osoblje	34
5.1 Uvod.....	34
5.2 Vještine knjižničnog osoblja.....	34
6 Marketing, reklamiranje i promidžba usluga multikulturalne knjižnice.....	36
7 Međunarodni primjeri dobre prakse.....	38
Dodatak A: IFLA-in Manifest za multikulturalnu knjižnicu	47
Dodatak B: <i>Raison d'être</i> za multikulturalne knjižnične usluge	50
Kirsten Leth Nielsen: Manifest za multikulturalnu knjižnicu – kratki prikaz.....	52

Predgovor hrvatskom izdanju

Današnje globalno informacijsko društvo, migracije i mobilnost stanovništva otvaraju niz pitanja koja proizlaze iz multikulturalnosti i rastuće potrebe za uspostavom interkulturalnosti. Interakcija različitih etničkih i vjerskih skupina, društvenih manjina i pokreta te pojedinaca različitih etničkih pripadnosti i kultura čini mozaik globalnog društva i gradi pluralističko društvo temeljeno na toleranciji. Danas svaka lokalna zajednica postaje multikulturalna i dio jednako multikulturalne svjetske zajednice, kako u fizičkom tako i u virtualnom prostoru. Samo se oni koji srastaju sa svojom kulturom ne boje raznolikosti i pluralizma, te su spremni i sposobni za pozitivan stav prema kulturnoj razmjeni. To pred knjižnice kao promicatelje kulture i međukulturnog dijaloga, te nezaobilazne čimbenike u cjeloživotnom učenju i razvoju pismenosti 21. stoljeća postavlja nove zadaće. U uspostavljanju međukulturnog dijaloga knjižnice imaju izuzetan značaj jer njihova je zadaća osigurati pristup informacijama za sve građane, bez isključivanja na bilo kojoj osnovi. To utječe na njihove zbirke koje postaju višejezične, kao i na usluge i programe koje pružaju korisnicima kako bi oni živjeli svoju kulturu, upoznali većinsku i manjinsku kulturu i razmijenili iskustva. Multikulturalno djelovanje knjižnica ne ogleda se samo u brizi za manjinske kulture već i u uspostavljanju dijaloga među svim kulturama kako bi svi građani mogli koristiti knjižnične usluge pod istim uvjetima i kako bi se izgrađivalo multikulturalno društvo. Naime, ne postavlja se samo pitanje kako u knjižnične usluge integrirati manjine nego i kako svakog člana društva uključiti u multikulturalno društvo. Put od multikulturalnog društva do međukulturnog razumijevanja je dug. Samo život u multikulturalnoj zajednici, dakle zajednici u kojoj na istom prostoru žive pripadnici različitih kultura, ne znači i da postoji međukulturni dijalog koji podrazumijeva interaktivan odnos među različitim kulturama. Dok multikulturalizam možemo definirati kao ideal skladnog suživota kulturno različitih skupina pluralnog društva,¹ interkulturalizam se odnosi na međusobno povezivanje različitih etničkih skupina i poticanje međudjelovanja i međusobnog prožimanja kultura.² Koncept interkulturalizma ne stavlja u prvi plan neku kulturu, manjinsku ili većinsku, već njihov suživot, razumijevanje i razmjenu. Multikulturalizam i interkulturalizam međusobno se nadograđuju i dopunjuju³ jer multikulturalno društvo mora težiti uspostavi odnosa i dijaloga među kulturama, a interkulturalnost kao postignuti odnos povratno izgrađuje multikulturalno društvo. Kulturni senzibilitet je sastavni dio opće pismenosti današnjeg društva. Multikulturalna pismenost smatra se jednom od četiri bitne pismenosti 21.

¹ Spajić-Vrkaš, Vedrana; Kukoč, Mislav; Bašić, Slavica. *Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju : interdisciplinarni rječnik*. Zagreb : Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, 2001. Str. 336.

² *Leksikon migracijskog i etničkog nazivlja*. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti : Školska knjiga, 1998. Str. 85.

³ Ponekad se na praktičnoj razini ova dva pojma ne razlikuju. Često se pod multikulturalizmom smatra i suživot izražen kroz određena ponašanja, kulturne izričaje, vrijednosti i način komunikacije. Međutim, ako multikulturalizam i implicira odnose, interkulturalizam im daje kvalitetu jer implicira ravnopravan dijalog. Postoje i razlike u korištenju vezane uz jezik i područje pa se u engleskom govornom području najčešće govori o multikulturalizmu u oba značenja, a u većini europskih zemalja koristi se termin interkulturalizam kako bi se naglasila uzajamnost u razmjeni.

stoljeća,⁴ a vezana je uz društvenu osviještenost i sposobnost komunikacije u svijetu kulturnih različitosti.⁵

Pitanje multikulturalnog društva i uspostavljanja međukulturalnog dijaloga nije samo pitanje narodnih knjižnica, već svih vrsta knjižnica. Upravo to je jedno od bitnih načela istaknutih u novom izdanju IFLA-inih *Smjernica za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice*. Naime, tijekom razvoja ideje o multikulturalnosti knjižnica posljednjih desetljeća, često se multikulturalnost knjižnica sagledavala samo kroz rad narodnih knjižnica budući da su one namijenjene svim kategorijama stanovništva. Javljale su se ideje o tome da je multikulturalna knjižnica neka posebna vrsta narodne knjižnice koja sadrži odgovarajuću građu i provodi usluge i programe usmjerene na kulturno, jezično i etnički manjinsku populaciju. Pritom su se razvijale takozvane manjinske knjižnice, namijenjene skupinama pripadnika drugih nacionalnosti, najčešće starosjedilaca. Svijest o tome da multikulturalno društvo ne čine samo etničke skupine i starosjedioci rezultirala je suvremenijim pristupom koji uzima u obzir djelovanje svih vrsta knjižnica i svake pojedine knjižnice u izgradnji interkulturalnosti, te usmjerenost na sve kategorije koje uz etničke skupine i starosjedioce čine multikulturalno društvo, kao što su izbjeglice, azilanti, useljenici i radnici-migranti. Koncept multikulturalne knjižnice pritom znači kulturno i jezično različite zbirke i usluge, zaštitu materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara, programe usmjerene na obrazovanje korisnika i uspostavu međukulturalnog dijaloga, te pristup tiskanim i online izvorima na odgovarajućim jezicima.

IFLA-ine smjernice, kao međunarodni dokumenti primjenjivi u svim zemljama i različitim društvenim kontekstima, obično daju okvir za konkretno djelovanje knjižnica. No složenost problematike multikulturalnosti i interkulturalnosti vezano uz sve vrste knjižnica zahtijevala je da se *Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice* dopune drugim relevantnim dokumentima koji pojašnjavaju osnovna načela djelovanja budući da djelovanje u praksi uvijek ovisi o konkretnoj društvenoj stvarnosti. To je naročito važno za knjižnice u Hrvatskoj u kojoj postoje primjeri dobre prakse na tragu koncepta multikulturalne knjižnice, no sustavno djelovanje svih vrsta knjižnica na načelima multikulturalnosti i međukulturalnog dijaloga još uvijek izostaje. Stoga se smatralo vrijednim, uz novo izdanje IFLA-inih *Smjernica za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice*, objaviti u hrvatskom izdanju i neke strateške dokumente koji su komplementarni Smjernicama i mogu dati širi uvid u temeljna načela i problematiku multikulturalnih knjižničnih usluga. Zato ovo izdanje, uz izvorni tekst Smjernica sadrži i tri dokumenta, te jedan prikaz: *Definicija multikulturalnosti*, *Manifest za multikulturalnu knjižnicu*, *Raison d'être za multikulturalne knjižnične usluge* (Razlozi za multikulturalne knjižnične usluge) i kratki prikaz *Manifesta za multikulturalnu knjižnicu* iz pera Kirsten Leth Nielsen, autorice teksta Manifesta i bivše predsjednice IFLA-ine Sekcije

⁴ Uz vizualnu, medijsku i informacijsku pismenost, multikulturalna pismenost čini onaj sklop znanja, vještina, stavova i ponašanja koji je bitan za svakog pojedinca u današnjem multikulturalnom okruženju, ali i za cjelokupno društvo. Stoga se ovom temom posebice bavi područje obrazovanja budući da se znanja, vještine i stavovi stječu odgojem i obrazovanjem od najranije dobi i utječu na razvoj pojedinca i društva u cjelini. *Vidi primjerice: 21st century literacies. // Knowledge Network Explorer. [citirano 2009-11-02]. Dostupno na: <http://www.kn.sbc.com/wired/21stcent/>*

⁵ Courts, Patrick L. *Multicultural literacies : dialect, discourse and diversity*. New York : Peter Lang, 1997.

za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice. Za razliku od drugog prerađenog izdanja *Smjernica za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice* objavljenog 1998. godine,⁶ novo, treće izdanje obogaćeno je nizom sadržaja vezanih uz djelovanje knjižnica na mreži, te primjerima dobre prakse iz nekoliko zemalja koje imaju dulju tradiciju u razvijanju usluga za multikulturalne zajednice. Vjerujemo da će ova publikacija pridonijeti multikulturalnosti hrvatskih knjižnica i, na tragu uloge u osiguravanju pristupa informacijama za sve, njihovom djelovanju u izgradnji multikulturalnog društva i međukulturalnog dijaloga.

dr. sc. Ivanka Stričević

⁶ Multicultural communities : guidelines for library services / IFLA Section on Library Services to Multicultural Populations. 2nd ed., rev. 1998. [citirano: 2009-11-02]. Dostupno na: <http://archive.ifla.org/VII/s32/pub/guide-e.htm>